

PREZENTACJA OZNACZENIA CMENTARZA ŻYDOWSKIEGO W PRZYSUSZE

Posted on 5 maja 2023

W Przysusze w woj. mazowieckim odbyła się ceremonia prezentacji oznakowania cmentarza żydowskiego, na którym zachowały się fragmenty nagrobków oraz jedna obłamana macewa z 1771 roku. Oznaczenie powstało w ramach Programu oznakowania cmentarzy żydowskich na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, realizowanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Program „Oznakowanie cmentarzy żydowskich na terenie Rzeczypospolitej Polskiej”

Z inicjatywy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowy Instytut Dziedzictwa realizuje program [„Oznakowanie cmentarzy żydowskich na terenie Rzeczypospolitej Polskiej”](#), którego głównym celem jest identyfikacja i upamiętnienie cmentarzy żydowskich, materialnego śladu obecności społeczności żydowskiej na ziemiach polskich – odnalezienie miejsc, w których się znajdują, opisanie ich i docelowo oznakowanie.

Dotychczas podczas wizji terenowych i ogólnych kwerend potwierdzano lokalizację 1164 cmentarzy, z czego fizycznie oznakowano 39 obiektów. Specjaliści Narodowego Instytutu Dziedzictwa oszacowali stan zachowania obiektów. Określono również czytelność historycznych granic oraz istnienie elementów upamiętniających.

Cmentarz żydowski przy ul. Cmentarnej w Przysusze

Cmentarz założono w 1745 roku, który znajdował się poza zwartą zabudową miejską, na północny-zachód od placu żydowskiego. W drugiej połowie XVIII wieku ludność żydowska stanowiła większość mieszkańców Przysuchy. W 1775 roku na 189 wszystkich domów w mieście 76 należało do Żydów, 44 były niemieckie, a 33 — katolickie. Na przełomie XVIII i XIX wieku Przysucha stała się ważnym ośrodkiem chasydyzmu, jednym z pierwszych w centralnej Polsce.

Ostatnie pochówki na przysuskim cmentarzu miały miejsce w 1942 roku. Kiedy 27 października 1942 roku rozpoczęła się akcja likwidacyjna miejscowego getta, Niemcy otoczyli je kordonem i nakazali wszystkim stawić się w miejscach zbiórki. Osoby, które pozostały w domach, zastrzelono. Pozostali zostali zapędzeni na piechotę i furmankami do Opoczna, gdzie załadowano ich do

pociągu jadącego do niemieckiego nazistowskiego obozu Treblinka II.

W czasie okupacji Niemcy dokonali dewastacji cmentarza, a po wojnie niszczał i porastał roślinnością. Z czasem komunistyczne władze powiatowe postanowiły przekształcić cmentarz w park. W 1987 roku Fundacja Rodziny Nissenbaumów przeprowadziła prace porządkowe na cmentarzu. Działka cmentarna została wówczas ogrodzona, a od strony wschodniej wzniesiono dwa ohele. W 1989 roku Wojewódzki Konserwator Zabytków wpisał przysuski cmentarz żydowski do ewidencji zabytków.

Uroczystość oznaczenia cmentarza żydowskiego w Przysusze

4 maja br. cmentarz został oznakowany specjalną tablicą w formie macewy z inskrypcją w języku polskim i hebrajskim. Na tablicy jest umieszczony kod QR, który prowadzi do strony zabytek.pl, gdzie znajduje się informacja na temat cmentarza i społeczności żydowskiej. Uroczystości towarzyszyło otwarcie wystawy w przysuskim Domu Kultury „Byliśmy sąsiadami”, będącej wspólnym projektem wspólnym projektem Żydowskiego Muzeum Galicja w Krakowie oraz United States Holocaust Memorial Museum w Waszyngtonie.

Wydarzeniu towarzyszyła również debata „Chrześcijanie i Żydzi wieki trudnych relacji”, w której udział wzięli abp Grzegorz Ryś, metropolita łódzki, Dawid Szychowski, Rabin Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Łodzi, dr Anna Szyba, kulturoznawczyni, nauczycielka jidysz (prowadzenie).

Organizatorzy uroczystości w Przysusze: Stowarzyszenie Jewish Przysucha, The Matzevah Foundation, Współorganizatorzy: Narodowy Instytut Dziedzictwa oraz Muzeum Historii Żydów Polskich Polin w Warszawie. Partnerzy wydarzenia: Miasto i Gmina Przysucha, Instytut Historyczny Uniwersytetu Szczecińskiego.

Ceremonia prezentacji oznakowania cmentarza żydowskiego została przeprowadzona w ramach realizowanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa programu „Oznakowanie cmentarzy żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej” finansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.